

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ І ЕФЕКТ

Тур О.В., аспірант
Київський національний університет харчових технологій

На даний час не існує єдиної думки щодо визначень поняття ефективність. Хоча згадане поняття широко застосовується в різних галузях науки і практики, досліджується протягом багатьох років, проте залишається найбільш дискусійним та одночасно найбільш використовуваним при оцінці діяльності підприємства. Але широке використання даного поняття не підкріплено загальноприйнятими інтерпретаціями завдань, умов та обмежень щодо його застосування. До того ж, поняття ефективність має досить неоднорідну внутрішню структуру, оскільки цілісність, багатомірність, багатоаспектність, динамічність і взаємопов'язаність різноманітних сторін господарської діяльності знаходять своє вираження за її допомогою. Тому дослідження поняття економічної ефективності вкрай актуальне, так як від визначення сутності цього поняття залежить побудова ієрархії показників діяльності підприємства і визначення завдань, що виступають підґрунтям для подальшого його розвитку. Адже загальновідомо, що ефективне функціонування кожного окремого господарюючого суб'єкта сприяє інтенсифікації розвитку національного виробництва і забезпечує якісні зміни рівня життя населення.

На наш погляд, категорію ефективність необхідно розглядати з якісної та кількісної сторін. Сутність категорії, а саме логічний і теоретичний зміст відображає якісна сторона. Кількісна сторона, у свою чергу, відображає економію часу при досягненні цілей суспільного виробництва в ході процесу відтворення і на окремих його фазах у масштабах всієї економіки держави, окремих її галузей та суб'єктів господарювання.

У загальному ефективність визначається відношенням ефекту до витрат, що забезпечили його отримання, де під ефектом розуміють результат, наслідок певних причин, дій [3, с. 165].

Для повного розуміння змісту поняття ефект розглянемо його види залежно від витрат та результатів у господарській діяльності: економічний, науково-технічний, фінансовий, соціальний, екологічний, етнічно-культурний.

- Економічний – відображає проміжні й кінцеві результати виробництва на підприємстві.
- Науково-технічний – базується на застосуванні досягнень науково-технічного прогресу, одержанні нових знань.
- Фінансовий – базується на результатах фінансових показників.
- Соціальний – враховує вплив підприємства на добробут населення (приріст доходів працівників, підвищення рівня життя тощо).
- Екологічний – проявляється у зменшенні викидів шкідливих речовин, зниженні відходів підприємства тощо.

• Етнічно-культурний – побічний результат входження в новий спосіб життя, результат адаптації людей до стрімких змін. Нові технології формують культуру майбутнього життя, його системи цінностей, нові смаки, норми поведінки та відносини [3, с. 165-166].

Простежується єдина спрямованість між поняттями ефективність і ефект. Вони відображають «зростання» об'єкту, який досліджується, характеризують його здатність до якісних змін, яким, як правило, властиве найбільш повне і раціональне використання ресурсів. Щодо відмінних властивостей, то перше характеризує ступінь досягнення обраної мети, тобто загальний результат, а друге □ кінцевий (чистий) результат дії або процесу, тобто відображає рівень зростання прибутку, приріст заробітної плати, заощадження сировини, енергії, матеріалів тощо. Ефективність має місце там, де є цілеспрямованість дії або процесу, а ефект являє собою властивість будь-якої дії або процесу, який би не був результатом (позитивний чи негативний). Ефективність □ величина завжди відносна, оскільки при її визначенні співвідносять або результат і цілі, або отримані позитивні і можливі негативні результати, тобто вона вказує не на результат господарської діяльності, а на те, якою ціною він був досягнутий. Ефект □ величина абсолютна, оскільки його можна вимірювати в матеріальному, соціальному та грошовому вираженні. Він може оцінюватись обсягом додатково виробленої продукції, показниками поліпшення здоров'я населення, зниженням захворюваності або смертності, виробничого травматизму, підвищенням середньої тривалості життя тощо [4, с. 406-415, 3, с. 165].

Подібні думки щодо розмежування понять ефективність і ефект висловлюють автори Економічного енциклопедичного словника, які економічну ефективність розглядають як «...досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці», а економічний ефект трактують як «...позитивний результат економічної діяльності, який вимірюється переважанням доходів над витратами або навпаки» [5, с.217].

Що стосується поняття ефективність, то воно є ширшим за поняття ефект, адже враховує не лише отриманий результат, а й витрати, які привели до тих чи інших результатів.

Список використаних джерел:

1. Економіка промислового підприємства: Підручник. / [Н.М. Тюріна, М.Д. Ведерніков, Г.І. Капінос та ін.] / За ред. Тюріної Н.М. – Львів: Новий світ, 2000, 2008. – 312 с.
2. Дехтярьова О.М. Оцінка ефективності моніторингу фінанси-економічної діяльності підприємств / О.М. Дехтярьова // Комунальне господарство міст: Науково-технічний збірник, 2007. □ №75. – С. 406-415.
3. Економічний енциклопедичний словник [ред. – упоряд. С.В. Мочерний]. – 2.Т.1. – Львів: Світ, 2005. - 616 с.